

ԻՐԱՎՈՒՆԿ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

Rev. Pere G. Kalemkarian Mechitaristengasse
№ 4 Vienne

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ներկայ 1898 թվականի
Պուշկարիոյ համար տարեկան 12 ֆրանկ
» » վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի » տարեկան 14 »
» » վեցամսեայ 7 »
ԿԱՆՈՒԿ ՎՃԱՐՆԵԼԻ

Նամակ դրամ եռայլն դրկել հետեւեալ հասցեով
ԽՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Редакция на вѣстникъ
„Иравункъ“
ВАРНА (България).

Rédaction du journal
„Iravounk“
VARNA (Bulgarie)

Խմբագրութեան ուղղեալ գրութիւնք
էս չեն դրկուիր եւ յարմար դաստա-
ները միայն կը հրատարակուին անբող-
ջովիս կամ մասամբ:
Իրանացիական տղը 20 սանթիմ. երե-
քին անդի անգամներու համար 20 օ/օ
գեղջ կը չիւնի:

ՕՒ ԸԼԼԱՅ

Հանգուցեալ Պիղմարք իշխա-
նին կը վերագրուի սա խօսքը թէ
ամենէն խելօք, չնորհքով մարդը,
երբ կ'Պօլիս իրր դեպքան զը-
կուի, կ'աւուրի, խելքը կը փո-
խուի: Խօսքը կրնայ չափազանց-
ուած ըլլալ: Բայց սա չափը ըս-
տոյգ է որ դիւանագիտական այն
ձեւերը ու օձապտոյթ չաւիղները,
որ վտափորի օգով սնանող դեպքա-
նական մարմինն յատուկ են, ան-
գործածելի եւ անծանօթ են աշ-
խարհի ուրիշ ուստայներուն մէջ եւ
իրենք իրենց ընտելեամբը այլան-
գակ, եւ գոյութեամբը արտառոյց,
տարօրինակ ազդեցութիւն մըն ալ
կրնան ունենալ իրենց հետեւելու
ստիպուած դեպքաններուն խորհե-
լու եւ դատելու կերպերուն վրայ:
Այս ըսել կուզէր անշուշտ Պիղ-
մարքի խօսքը:

Թէ այս իմաստով ըմբռնելով
որքան ճշմարիտ է ան, եւ թէ
խելքի, մտքի ու խղճի հակառակ
ինչեւ կը դառնան կ'Պօլիս դեպ-
քաններուն մէկ կողմէն իրարու
հետ միակողմէն ճշմարտի ու Պը-
րան հետ ունեցած յարաբերու-
թեանց մէջ, շատ լաւ կը պարզուի
այն հետաքրքրական եւ նշանաւոր
երեւոյթով ալ զոր վերջերս կրնձայէ
մեզ սուլթանական քաղաքականու-
թիւնը:

Ուշագրութեամբ հետեւելով ի-
րերու ընթացքին, ակնհերեւ կը
տեսնենք որ Սուլթանի քաղաքա-
կանութիւնը կամաց կամաց ազա-
տագրուելու վրայ է Եւրոպական
տէրութեանց հաւաքական ազդե-
ցութեան: Սուլթանին համար ալ
Եւրոպա չի կայ: Կան միայն ա-
ռանձին Եւրոպական տէրութիւն-
ներ, իրարմէ անշատ եւ իրարու
ներհակ ուժեր, զորս նա սկսած է
իրարու դէմ գործածելով չեզո-
քացնել, ինք օգտուելու համար:

Ռուսիոյ բարեացակամութեան
չնորհիւ հայկական խնդրոյն մէջ
Անգլիոյ անունն ու ազդեցութիւն-
նը իր ոտքին տակ առնելէ ետքը,
Թուրքը Ռուսին ալ կոնակ դար-
ձուց եւ Աւստրիական անկախու-
թիւնը նախապէս իրեն համար ա-

պահովելով, նշանաւոր ստորնու-
թիւն մըն ալ Ռուսիոյ պատրաս-
տեց Եւրոպիոս իշխանին ընտելի-
ութեան խնդրոյն մէջ, ուր հաւա-
նականաբար Անգլիա ալ գաղտնա-
պէս քաջալերեց Սուլթանը, երե-
սանց համամիտ ձեւանալով Ռու-
սիոյ, ճիշդ այնպէս ինչպէս Ռու-
սիա վարուեցաւ Անգլիոյ հանդէպ,
Սասունի ջարդէն ետքը:

Կարգը Ֆրանսայի ու Իտալիոյ
եկած էր. երբ այս տէրութիւն-
ները ելան Դունէն հատուցում պա-
հանջել այն ֆրանսերուն համար
զորս իրենց հպատակները կրեր են
հայկական ջարդերուն ժամանակ,
Սուլթանը հրամայեց Դրան բացէ
բաց մերժողական պատասխան տալ
ֆրանսական եւ Իտալական դեպ-
քաններուն: Նա իր անսովոր ու-
շիմութեամբ թափանցելով անբու-
թիւններուն տկար կողմերուն, հա-
մուզուեցաւ որ այս տուգանքի
խնդրոյն մէջ ալ յաղթանակը իր
բով պիտի մնայ, որովհետեւ ինք
կարող է միշտ վեց զօրաւորնե-
րուն մէջէն իրեն զօրավիգներ գըտ-
նել, երբ անոնցմէ մէկ երկուքը
իրեն հակառակին:

Սուլթանի մէն մի յաղթանակը
մեծ տէրութեան մը պարտութիւն
նը կը նշանակէ, որ ուրիշ բան
չէ բայց եթէ Նեմեսիս անողոք
պահանջը եւ սկիզբն քաղութեան
այն ոճիրներուն, զորս իրենք, տէ-
րութիւնները, գործեցին ու ամեն
օր կը գործեն: Եւրոպայի պար-
տութիւնը իսկապէս բարոյականի
պահանջն է, արդարութեան գո-
հացումը, եւ ամեն անոնք որոնց
սրտին մէջ Եւրոպացիք լայն ու
խոր վէրքեր բացին իրենց սոսկա-
լի շահամուտութեամբ, չպիտի կըր-
նան, քաղաքական Եւրոպայի մե-
ծագոյն նուաստացումներու եւ պար-
տութիւններու մատնուած ատեն:
Օ՛խ մը չըսել իրենց հոգւոյն խո-
րեղէն բղխած:

Թուրքիոյ դիւանագիտական յա-
ջողութիւնները թէեւ միւս կող-
մէն մեղի տալիս են միայն կրնան,
սակայն գիտենք որ անոնք ալ խա-
բուսիկ եւ վաղանցուկ են, որովհե-
տեւ վերջ առաջ Թուրքն ալ պէտք
է քաւէ իր ոճիրները: Բարոյա-

կանի անյղիկ օրէնքն այս է, գո-
նէ քան մարդու համար որ տա-
կաւին ամենագոյն հաւատք մը
ունի մերկ նիւթէն տարբեր բա-
նի մը վրայ:

Այս հաւատքով կազդուրուած,
ապագային յուսով միտքարուած,
արդարութեան վերջնական յաղ-
թանակին ակնկառոյց, յանցաւոր-
ներուն պատժուելուն ի տես՝ անթիւ
հայ կուրծքերէ բաւ մը միայն
պիտի փրթի: Օ՛խ ըլլայ:

ՊԱՐԶԵՆԻ ՄԵՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Դպրոցական արձակուրդներու
ժամանակը սկսաւ: Ասիկա այն
չըջանն է ուր կիրագործուին ան-
հրաժեշտ նկատուած վարժարա-
նական բարեփոխութիւններ: Անց-
եալ տարի թէ հրապարակաւ լը-
րագիրներու եւ թէ մասնաւոր գո-
մարումներու մէջ դաստիարակու-
թեան վրայ արտայայտուած գա-
ղափարները կարծել կուտային մեզ
թէ յառաջիկայ շրջանին կարեւոր
ու հիմնական փոփոխութիւններ
անխուսափելի պիտի դառնան, եւ
ամեն ազգային վարժարան պիտի
շանայ իր չափով օգտուել անոնց-
մէ: Բայց մինչեւ հիմայ ո եւ է
չարժում չի նշմարուեցաւ: Ինչո՞վ
կը զբաղին հոգաբարձուներն ու
դաստիարակները. ինչ փոփոխու-
թիւն պիտի մտցունեն մեր վարժա-
րաններու մէջ. յայտնի չէ: Շա-
տերու շերտազին բաղձանքը ե-
ղող ընդհանուր ժողովը, հայ վար-
ժարաններու միօրինակ ուղղու-
թիւն եւ ծրագիր մը տալու հա-
մար՝ չի գումարուեցաւ: Մեր վար-
ժարաններու ծրագիրները կը մնան
այն ինչ որ էին տարիներէ ի վեր.
անկապակից ու քիչ անհամա-
կող մը:

Եւ սակայն անհրաժեշտ է պար-
զել զանոնք. պարզել թէ առա-
ջադրուած նպատակը եւ թէ գոր-
ծադրութեան միջոցները: Նպա-
տակը մանաւանդ զոր ամենքս ալ
մոռցած ենք կարծես: Ուրիշ յո-
գուածով մը արդէն ընդարձակ
խօսած էի մեր ծրագիրներու նը-
պատակին վրայ, (*) որոնք պէտք

(*) Տե՛ս Իրաւունքի Բ. տարւոյ 76
եւ 77 թիւերը:

է ձգտին պատրաստել ոչ թէ գի-
տուններ որոնց աշխատած են սոր-
վեցնել ամեն ինչ որ կարելի է,
այլ «մարդիկ», սնած վեհ զգա-
ցումներով, յանգուգն ու ձեռնե-
րէց, կարող խորհելու եւ գտնելու,
կարող հետեւաբար անհատական
ու հանրային գործերը վարելու եւ
յառաջ մղելու, որքան որ կը նե-
րն հանգամանքները:

Մակայն պարզելը ջնջել չի նշա-
նակեր: Ի՞նչ նիւթ պիտի համար-
ձակէինք գծել մեր վարժարաննե-
րու ծրագրին ընդարձակ տախտա-
կէն զոր այս վայրկեան աչքիս
առելու ունիմ, եւ որ առաջին ակ-
նարկով արդարեւ սարսուռ կազ-
դէ մարդուն: Ի՞նչ իմաստով թիւն
պիտի ուզէինք ընել, եթէ վայրկե-
սան մը զմեզ բացարձակ տէր ձը-
գէին ամեն բան նորոգելու. ազ-
գային պատմութիւնը, աշխարհ-
հագրութիւնը, ուսողութիւնը թէ
տարրական գծագրութիւնը. բը-
նական գիտութեանց տարե՛րքը
որոնք արուեստի եւ գծագրութեան
անհրաժեշտ են: Պիտի համարձա-
կինք գծել քերականութիւնը,
ընթերցումը, աշխարհագրաւ շա-
րագրութիւնը ընտանեկան ու պարզ
նիւթերու վրայ: Լուե՛ր պիտի ըս-
տիպէինք եւրոպական ձայնագրու-
թեամբ երգեցողութիւնը որ հա-
զիւ սկսած է մուտ գտնել մեր
վարժարաններու մէջ, թերեւս բա-
րոյականի ուսուցումը աւելորդ հա-
մարուի. բայց ո՛րքան հակասա-
կան ըլլան զայն ուսուցանելու ուղ-
ղութիւնները, ներկայ ընկերական
պայմաններու մէջ զայն ջնջել չեմ
կարծեր որ լուրջ անձերէ ընդու-
նելութիւն գտնէ:

Զեղչելիք ոչ մէկ ճիւղ կայ,
բայց անհրաժեշտ է պարզել: Այն
անհեթեթ մանրամասնութիւնները
որոնցմով խճողուած են մեր ծրա-
գիրները՝ աշակերտին միտքը կը բը-
թացնեն: Պէտք է պարզել պատա-
նին մտքին կերպարանք տալու
համար, ձգելու համար որ ծնի
անոր մէջ հետաքրքրութիւնը եւ
զարգանայ մտածութիւնը. տիրա-
նայ նա ուսանելու, կարգադրե-
լիշելու կամ սորվածը երեւակա-
յութեամբ պատկերացնելու հա-

ճոյքին, և երեւան գայ իր մէջ ընդաբոյս գործունէութիւնը որ միակ բեղունն է, մէկ խօսքով, ձգելու համար որ մարդը խաղաղիկ կազմուի տղուն և պատանիին մէջ ներքին և անզգալի աշխատութեամբ մը, ուսուցչին զգուշաւոր թելադրութեան և հըսկողութեան տակ: Պէտք է պարզել, որպէսզի աշակերտ և ուսուցիչ չի ստիպուին անդադար անցնել քրտնաթոր ճիգերով ծրագրին գծած երկար ճամբան յաջողական խաւերը, իրենց մտքին առջև ամպերով քննութեանց ահարկու խորտուիւկը միշտ ներկայ ունենալով, և շարունակ անոնց նախապատրաստութեամբ զբաղած: Աշակերտը միշտ չունենար կանգ առնելու, քայլ առ քայլ ետ դառնալու, և ոչ դասաւանդող հարցաքննելու, բացառելու, ճշգրտութեամբ ու յստակութեամբ խորհիլ ու խօսիլ վարժեցնելու: Պէտք է պարզել վերջապէս որպէսզի ուսուցիչը ուսուցանելու և աշակերտը սորվելու հաճոյքն ունենայ, առանց որուն թերեւս յաջողիքը դպրոցականներ պատրաստել, որոնք օր մը քննութեան պիտի ներկայանան, բայց մարդիկ—երբեք:

Այո՛, պէտք է պարզել առանց ջնջելու, ընտրելով, յապաւելով ոչ անշուշտ ըստ դիպաց և իւրաքանչիւրին հաճոյքին համեմատ: Եւ չընհայեցութեամբ և կանխատեսութեամբ, նկատի ունենալով աշակերտներու միջին տարիքն ու մտային կարողութիւնը, ջանալու է համախոհութեամբ զանց առնել ծրագրին այն մասերը ու

րոնց հետ աշակերտը բաւական մօտէն ծանօթանալու առիթը չի պիտի ունենայ և որոնք ուսման շարունակութեան համար անհրաժեշտ չեն: Միանգամայն պէտք է բոլոր մեր ուժը թափենք այն ճիւղին վրայ զոր գլխաւոր կը նշկատենք, գլխաւորը ինքնին, կամ համեմատաբար գասարանին միջին կարողութեան ու պէտքերին: Այսպէսով ուսուցչին չեն ալ կազատին ծրագրին գերիններն ըլլալէ և կրնան որոշեալ ազատութեամբ մը շարժիլ, եթէ վայն չարաչար չի գործածեն:

(Շարունակելի)

ԿԼԱՏՍԹՈՆ ԵՒ ՊԻՉՄԱՐՔ

Մենք Բրիտանիա եւ իր հետ հանուր մարդկութիւնը մեծ դէմք մ'էր կորուսած զի ու մէկ ու կէս ամիս առաջ յանձին Մեծ մարդուն, Մեծ Եփրատին: Կլատսթոնը մեծած էր:

Այս մահը սպաց ամբողջ Բրիտանիան, առանց խորութեան, իր համակիրք եւ հակակիրք արտաստեցին իր զգացողին առջեւ: Իր հոգեկաւոր հակառակորդն, Լօրտ Սօլզպերի, փղծկելով կը թուէր պատկանելի ծերունիին անզուգական բարեմասնութիւններն: Սուգը անզլիական լայնածաւալ կայսրութեան մէջ միայն չի սահմանափակեալ, այլ ամբողջ երկրագնդին վրայ արձագանք գրտաւ: Մահաւանդ ազատութեան ծաւալի ու ճնշեալ ցեղերն ողբացին զինք կարեւոր, ընդ որս եւ հայ ազգը իր ազատութեան գաղափարի մեծ պաշտպանը կորուսած ըլլալու գոբաղդութիւնը կ'ողբար թախծազին: Թաղակիր գլուխներ իսկ մեծ ծերունիին յիշատակին առջեւ խոնարհեցան:

Ընդհանուր մարդկութեան բաղձին հետ խաղացող դիւանագիտութիւնը կուգայ այսօր ալ մեծագոյն դէմք մը

կորսնցնել: Եւ Պիզմարքն է, որ 30—35 տարիներէ ի վեր բոլոր աշխարհի, մասնաւորապէս Կեդրոնական Եւրոպայի կտրուածիւնը վեր ի վար չըլնց, այսօրուան գերմանական կայսրութիւնը կազմակերպեց եւ Գաղղիոյ յաղթելէ վերջ աշխարհի դիկտատուութիւնը Պիզմարքի մէջ կեդրոնացնել փորձեց: Այս վերջին նպատակին հասնելու համար արդարութիւնը եւ իրաւունքը երկաթեայ ճանկերու մէջ ճնշելով, լուսաւորեալ դարու արատ բերող իրաւունքը գորաւորինն է սկզբունքը մարմնացուց: Գերման ժողովրդեան, փոխանակ իր տարած յաղթանակէն բարիքներ եւ առաւելութիւններ վայելել տալու, ընկճող եւ ճնշող զինուորականութեան լուծին երթարկեց զայն ու վերջապէս չորս միլիոն զինուորներէ բաղկացեալ անեղ բանակներ ի հարկին պատերազմի մէջ կրնալ գնելու համար գրեթէ ամբողջ Գերմանիան զօրանոցի մը վերածեց: Պիզմարքի եւ իրեն հետեւողներու գլխաւոր զբաղումը եղաւ մարդկային ցեղը խողովորելու համար աշխարհի դժոխային գործիքներու հընարման եւ պատրաստութեան յատկացնել ճարտարարուեստը: Նա հայրենասէր մը ըլլալէ աւելի հայրենամոլ մը, շովինիստ մը եղած է: Ամբողջ ազգութիւններ, միլիոնաւոր ժողովուրդներ իրեն համար նշանակութիւն չունին, նա ըսաւ, «Արեւելեան խոյրը Բոմբարանիացի զինուորի մը սակարին հետ չիմ փոխեր»: Նա իրեն մարդ չէր խորհիլ, այլ իրեն լոկ Գերմանիացի: Բայց իր ազգակիցք իսկ, ժողովրդային բարեկեցութեան սեռակէտով, իսկապէս իրմէ շատ գոհ ըլլալու պատճառ չունին, քանի որ իր ստեղծած երկաթեայ դարը ժողովուրդը մեքենայի մը պէս կը ճնշէր ու կը ճնշէ ցարդ, առաւել քան քառորդ դարէ մը ի վեր մշտատեւ պատերազմական վիճակի մէջ գրած ըլլալով ամբողջ երկրորդ, Հետեւապէս Գերմանիոյ մէջ Պիզմարքի ջատագով կրնալ լինել միմիայն կայսերական տունը, պաշտօնատէր պետական մարդիկ, եւ աղքատ կեղեքող դրա-

մատէր դասակարգը եւ ասոնց օրկանները:

Պիզմարքի ստեղծած զինուորականութիւնը իր հակազդեցութիւնը ունեցաւ ուրիշ ազգաց մէջ: ամէն տէրութիւն Գերմանիոյ ուժը հակակշռելու տենդէ մը բռնուած՝ ջանաց նոյնը ընել եւ ստեղծուեցաւ համաշխարհային զինեալ խաղաղութիւնը:

Ահա այս է եղած բարիքը (սո) այդ մեծ մարդուն զոր այսօր գերեզմանին մէջ կը գետնդնէ: Նա՛ իրաւունքը իր վերջին օրերը, իսկ Մեծ Եփրատին, Կլատսթոն, իր վերջին շունչը «բարութիւն, բարութիւն» արտասանելով կ'աւանդէր: Պիզմարք, «սկարը ապրելու իրաւունք չունի» կ'ըսէր: Կլատսթոն՝ տկարին, ճնշեալին ու անկեղծին իրաւունքը կը պաշտպանէր:

Պիզմարքի մահը որոշ դասակարգի մարդոց միայն կարող է վիշտ պատճառել, իսկ մարդկութիւնը այս առթիւ ալ Կլատսթոնը կը լինէ՝ ըսելով «Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»:

Յ. Գ.

ՌՈՒՍԱՆԱՅՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Նոր—Դար կը գրէ: Կաշակագիտութիւնը՝ թիֆլիսի նահանգի հայոց փակուած դպրոցներ ի կայքերի ընդունելութիւնը՝ լուսաւորութեան միջնորդութեան տեսչութեան ենթակիւն համար՝ գրեթէ վերջացած է: Մընում է միայն թիֆլիս քաղաքի փակուած դպրոցները՝ կայքերն ընդունել: Այդպիսով կասեման միւս նահանգներ, լուսն էլ սկսել են հայոց փակուած դպրոցները կայքերն ընդունել: «Նոյն լրագրի տեսչի ներկայումս Ախալքալաքի գաւառի նախկին հայոց եկեղեցական—ծխական ուսումնարանների շարժական և անշարժ կայքերն յանձնուած են ուսումն. վարչութեան ներկայացուցիչ և թիֆլիսի նահանգին վերտեսչ Պ. Պողոսյանօֆին:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

(1)

Ապրիլու համար պէտք է կուրիլ եւ այդ կուրիլ բնական ու անխուսափելի է բոլոր գործարանաւոր էակների համար, ուր հետեւաբար իրաւունքը զօրաւորին կը մնայ: Այսպէս եւ ազգերը իրենց գոյութիւնը ապահովելու համար, դարերի ընթացքի մէջ, կոպիտ ուժի հետ խառնած խելք եւ քաղաքագիտութիւն, մղեր են անընդհատ սարսափելի եւ արեւնահեղ պատերազմներ, որոնք կեանքի եւ մահուան դատաւճիռները զրոյմեր են անջնջելի՝ այդ ազգերի ճակատին:

Ազգի մը գոյութիւնը տեւական չի կարող լինել, երբ անոր օրգանիզմի անդամները իրար շարայարուած չեն ներդաշնակութեամբ, եւ որոնց ժամանակներն ու պահանջներն համեմատ բարոյական, մտաւորական ու նիւթական սնունդ չի ջամբուի: Այդպիսի չէնք անհաստատ է եւ խարխուլ, եւ շուտ թէ անազան պիտի խորտակուի չարաչար:

Հոգեմէական եւ Ասորիա-Բաբելոնական հսկայ կայսրութիւնները, ինչպէս եւ Կարթագինեան եւ Սարակիսոսները, որոնց բանակները աշխարհ կը սարսեցնէին, շատ անգամ մարդկային դիակներէ բուրներ կազմելով, ընկճուեցան կեանքի ահաւոր պայքարին մէջ եւ կորսուեցան անհետ:

Պարսկաստան, արիւնքի այդ մեծ հայրենիքը, որի ալ ու ձախ ոտները

տակ կը սասանէին երբեմն ամբողջ արեւմուտքն ու արեւելքը, միակ մնացողն է այսօր այն հին ու հսկայ պետութիւններէն: Նա իւր բազմադարեան մաքառումներէն եւ գահալէծ սայթաքումներէն վերջ կը չնչէ տակաւին հեւ ի հեւ եւ կ'ապրի, հարեւրամայ զառամեալ ծերուկի մը նման գոգգոյնուն քայլերով, գերեզմանի անյաղ անդունդին բերանը կանգնած, ուր եւ, աւաղ, շուտով պիտի թաղուի իւր արեւոյդ փառքերով, եթէ չկարենայ կրունելու համար նոր ուժ եւ ապրելու համար սևունը ճարել իրեն:

Քաղաքականապէս փրտած, տնտեսապէս քայքայուած եւ բարոյապէս ինկած մի երկիր է այսօր Պարսկաստան, որի մասին պիտի աշխատիմ տալ մի քանի համառօտ տեղեկութիւններ:

Պարսկաստան Ռուսաստանի, Տաճկաստանի, Հնդկաց ուկրաինոսի եւ Աֆղանիստանի միջեւ տարածուած մի ընդարձակ եւ ընդհանրապէս շատ բերրի երկիր է, որի միահեծան տէրը ինքը՝ Շահն է: Այդ երկրի բնակիչները թիւը մօտաւորապէս 9 միլիոն է, (երկրի անկերպարան կառավարութեան շնորհիւ ցարդ որոշ ճշգրտած չէ թիւը) գրեթէ բոլորն էլ պարսիկ, շիա աղանդաւոր, հպատակ ազգերի, Հայերի, Ասորիների, Քիւրտերի, Թիւրքմէնների եւ Հրէաների թիւը հազիւ 2—300 հազարի կը հասնի:

Երկիրը բաժնուած է բազմաթիւ խառնութիւնների եւ ազգայնութիւնների, որոնց տէրերը խաներ եւ ազաներ,

միջնադարեան աւանդական իշխանների նման, կատարեալ լիազօրութեամբ կը կառավարեն իրենց «ռայայեթ»ները, իրեն իրենց ստացուածքները, բոլորովին տիրութեան եւ անասնական ստրկութեան մէջ պահելով զանոնք: Ումանք բոլորովին անկախ են եւ ունին իրենց յատուկ «Գոյուն»ներ (բանակ), ի հարկին միայն պարտաւորուած որոշ քանակութեամբ կառավարութեան զօրք տալու: մէկ քանիները այդ անեղն զատ նաեւ պարտաւոր են տարուէ տարի մասնաւոր տուրք մը վճարել կառավարական գահին: շատերն ալ զրկուած են զինուոր պահելու իրաւունքէն, միայն իրենց հողերը կը շահագործեն ժողովրդի արիւն քրտինքով, տգրուկի նման ծծելով անոնց տնտեսական ամէն կարողութիւնը եւ կը վճարեն զարձեալ մասնաւոր, համեմատաբար շատ չնչին տուրք մը: Այսու ամենայնիւ երկրի շահերի սպառնացող հանրային թշնամի մը գիմագրաւելու համար իւրաքանչիւր խան ու ազան, անպայման կերպով հնազանդելու է Շահի կառավարութեան:

Երկրի հողերը բաժնուած են երկու կարգի «խալիսէ» եւ «աղալը»: Առաջինը զուտ կառավարական է եւ կը պատկանի ժողովուրդին, ուր նա համեմատաբար աւելի հանդիստ կ'ապրի եւ «ռայայեթ» (ստրուկ, ճորտ) չի նկատուի, եւ ուր ամէն մարդ կարող է ունենալ իր սեփական կալուածը, միայն սահմանուած տուրքը՝ «խառլ ու խա-

րալ», եւ արդիւնաբերութիւնների տասանորդը վճարելով կառավարութեան՝ գիւղացիների կամ քաղաքացիների ձեռքով: Իսկ երկրորդը՝ «աղալը» հազարաւոր գիւղեր, քաղաքներ, աւաններ եւ մի քանի քաղաքներ, կը պատկանի խաներին, ազաններին, մուշթէիդներին, սէյիդներին եւ շէյխ ու մոնլաւներին:

«Աղալը» կալուածների տէրերը երկու կարգ են. առաջին եւ ամենամեծ մասը տէր է բացարձակապէս ամբողջ գիւղերի, աւանների կամ քաղաքի, ուր կը բնակեցնէ, ըստ իւր կամաց, թշուառ ժողովուրդի ստուար մեծամասնութիւն մը, զայն բոլորովին իւր քանակաւորներն ենթակիւնով, որ միայն միջապի գեր կը կատարէ, իւր մշակութեան արդիւնքի 20—30 0/0 միայն ստանալով: Իսկ երկրորդ մասը թէեւ իւր հողին սեփական տէրը, այսու ամենայնիւ աղայի իրաւասութեան ենթակիւն է տնտեսական զանազան խնդիրների եւ զատական կարգ մը գործերի մէջ, ուր կաշառք եւ «բէշբէշ» (նուէր) անոր հարստութեան անսպառ աղբիւրներն են ժողովուրդի արեւնաքամ երակներէն քանուած կաթ կաթ, ինչպէս եւ հողային արդիւնաբերութեան տասանորդի մէջ, իւր հատկութի 30—50 0/0 իբրեւ «պահիւս» (տառանորդ) աղային տալով, անասունների տուրքերէն զատ թող այս ամէնը, ամէն ոք նաեւ պարտաւոր է հատուցանել կառավարութեան զլխահարկը:

«Բիւզանդիոն» Բէթէրսպուրկէ գրուած նամակէ մը կ'իմանայ թէ Ս. Հայրապետը՝ դպրոցներուն և անոնց գոյքերուն մատակարարութեան մասին տրուած որոշումը, իբրեւ իրաւանց խնդիր իրաւագէտներու ձեռքով պիտի մատուցանէ Երեւանի տնտեսական ի Բէթէրսպուրկ և Բայոյ սխալ է այն լուրը թէ այս դպրոցական խնդրոյն համար ինքն իսկ Բէթէրսպուրկ պիտի երթայ :

ԼՐԱՔԱՂ

Ուսուցիչի հայ սփիւռքի մը խանութին մէջ երեք հայու միջեւ կռիւ մը պատահեց, ուր հակառակորդները աւարտինակ գէնք մը գործածեցին իրարու դէմ—ածելիքով և Վերաւոր կռուողները, որոնց արիւնթաթաւ վիճակը փողոցի անցորդներուն ահ կը պատճառէր, ձերբակալուեցին, հիւանդանոցի մէջ խնամուեցին եւ ետքը բանտարկուեցին :

—Արկածեալ Պուրիսկի չորհրդարանի զոհերուն մէջ կային մօտ 20 հայեր, որոնք Ամերիկայէն հայրենիք կը վերադառնային, այս դժբաղդներէն միայն հետեւեալներուն անունները յայտնի եղած են. Տ. Ստեփան քահանայ Ստեփանեան իր երէցկիւնով և երեք զաւակներով, Ստեփան Սաղաքեան, Սիմոն Տօմիկեան, Մարտիրոս Ասատուրեան, Սողոմոն Ասատուրեան եւ Թ. Թէվէքիւնեան :

—Տիգրիսի մէջ յօգուածագիր մը հետեւեալ առաջարկը կ'ընէ, որ տեսականապէս շատ, բայց գործնականապէս դժուար իրականացի կ'երեւայ :

«Այսօր Ամերիկայի մէջ կան 15,000 հայեր, առոնց 10,000ը թող վճարեն հինգական տոլար, որ կ'ընէ 50 հազար տոլարի դրամագումար մը և թող յանձնեն զայն փորձառու եւ վստահելի անձանց. թող այս 10 հազար անձինք, մինչեւ տարի մը, ամսական մէկմէկ տոլար տան ընկերութեան, որոյ արդիւնքը կըլլայ 120 հազար տոլար, որ գումարելով նախնական դրամագումարին վրայ՝ 170 հազար տոլարի պատկանելի գումար մը կ'ունենանք յանուն ընկերութեան՝ առանց անգամներու քսակին վրայ ծանրութիւն մը ըլլալու : Այս գումարը բաւական է երեք վաճառատուններ հաստատելու ի Նիւ-Եօք, Շիքագօ եւ Պոսթօն՝ ամեն տեսակ ապրանք վաճառելու համար, այնպէս որ Հայերը իրենց բոլոր պէտքերը կարենան իրենց վաճառատունէն գնել : Եւ եթէ այս վաճառատուն 10 հազար յաճախորդ ունենայ իր անգամներու մէջ, քանի մը հազարներ ալ դրսէն կ'ունենայ հարկաւ : Եւ եթէ իւրաքանչիւր անգամ միջին հաշուով՝ 150 տոլար առեւտուր ընէ տարին, ըսել է ընկերութիւնն իր անգամներու հետ միայն մէկ ու կէս միլիոնի առեւտուր պիտի ընէ, բացի դրսէն եկող յաճախորդներէ : Հարկ է ըսել թէ այս ընկերութիւնը յաջողութիւն մը պիտի ըլլայ» :

Հայ արկածեալներուն ինպատու հրատարակուած «Եզրալրական Օդ նութիւն» ռուսերէն հաւաքածոյին խմբագրութիւնը Ռուսք. Վէռ. լրագրի միջոցաւ կը յայտարարէ թէ արկածեալներուն բաշխուելու համար երկին զուտ հասոյթէն ցարդ Կ. Պոլսոյ ռուսական զեսպանատունը զրկուած է 15640 ռ. և 65 ըրբ : Այս գումարին 12000 ֆունտը այս տարի զրկուած և զես-

պանատունէն յանձնուած է Ս. Պատրիարքին : Իսկ անցած տարի զրկուած է 2500 ռ. որպէսզի «Եզրալրական Օդ նութիւն» ի նուիրատուներուն անունով սրբանոց մը հիմնուի, 25 որբի համար : Այս որբերուն թիւը յառաջիկային պիտի աւելնայ, եթէ նիւթական միջոցները ներեն :

—Ամերիկայի հայերուն մէջ ալ տարաբաղդաբար չեն պակսիր պատահարներ որոնք բարոյական անկումի նշաններ են : Տիգրիսի միայն մէկ թիւին մէջ նշանակուած են այսօրինակ չորս տխուր դէպքեր : Թրօյի գնդութիւնը իր անգամներէն ունեց բարոյական անկեալ վիճակը նկատողութեան առնելով, ընդհ. ժողով մը գումարեր և որոշել է չորս անգամէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը կազմել, որոյ պաշտօնը պիտի ըլլայ տեղին հայերուն բարոյականի բարձրացման աշխատիլ : Թաշուղութիւն այս դժուարին ձեռնարկին :

—Ամերիկայի հայերէն Տ. Արմենակ Ալէքոն փեքսթիլի զինուորական ակադէմիայէն չընտնաւարտ ելեր է, յաջող քննութիւն մը անցունելով :

—Մարաշի Տ. Ոսկերեան Արզեան Պօսթօնի հեծելազօրաց գնդին կամաւոր զրուեր է. նոյնպէս Ռոտտսթրի Տ. Յովհաննէս Երկանեան կամաւոր գնացած է ամերիկեան ծովային պահեստի զօրախմբին :

—Սիւրստէէն կը զրեն մեղի թէ վէսկոյ հայ գերասանական խումբը որ ամսէ մը ի վեր նոյն քաղաքին մէջ ներկայացուցներ կուտայ, ջերմ ընդունելութիւն գտած է թէ հայ և թէ օտարազգի հասարակութենէն :

—Բողոքական միսիոնարներ, վանի կարմրուորի վանքին քանի մը կով նուիրեցին թաքուն գիտումներով որոնց չիրականանալը պատճառ եղեր է նուիրատուներուն վանքէն ետ պահանջել կովերը, զոր տեղական ազգ. վարչութիւնն ալ շատ դիւրաւ ձեռքէ հանելու տրամադիր չերեւիր :

—Կէօքեան կիրակոս վարդապետի կարգադրութիւնը ծանուցանող պատրիարքական կոնգրակը վարդապետի օրը կարգացուեր է Կ. Պոլսոյ եկեղեցիներուն մէջ :

—Հայ պանդուխտներ սկսած են Գաւառներէն Կ. Պոլիս գալ զբաղմունք գտնելու նպատակաւ : Այս նորեկները ուղղակի ոստիկանատուն կ'առաջնորդուին, ուր երաշխաւոր տալէ ետքը ազատ կ'արձակուին, առանց պատրիարքարանի միջնորդութեան :

—Նիկոմիդիոյ գաւառին Գուրոս Պուլէնէ գիւղին 150 ազգայիններ պատրաստակալութիւն յայտնեցին հռովմէական եկեղեցւոյ գիրկը մտնելու, առաջնորդութեամբ Ամբակում վարդապետ Փոփազեանի :

—Կ. Պոլսոյ Անանտարուսական վարժարանէն մէկ և երկրագոր-

ծական վարժարանէն երկու հայ երիտասարդներ միայն չընտնաւարտ ելած են այս տարի :

—Կ'ըսուի թէ Կ. Պոլսոյ Կրօն. ժողովը որոշած է յարգանք խնդրել Ս. Հայրապետէն նկատողութեան առնել թէ Մայր աթոռէն արձակուած ամուսնալուծման վրձիւներու յաճախելուն պատճառաւ, ամուսնական վէճերը շատցած են ազգին մէջ և բարուց ապականութիւնը նոր դարկ մը ստացած է. ուստի պիտի խնդրուի կաթողիկոսէն չափաւորել ամուսնալուծման վճիւղները : Այս որոշումին շարժառիթը պէտք է փնտռել, աւելի մեր կրօնական հայրերուն նախապաշարեալ մտածումներուն քան ուրիշ նկատողութեան մէջ : Հաւանական չերեւիր սակայն որ Հայրապետը համակերպի կրօնական ժողովին փափաքին :

—Տ. Ռէթէոս Պէրպէրեան մօտ ժամանակ ժընէվէն Կ. Պոլիս պիտի վերադառնայ իր հանրածանօթ վարժարանին տնօրէնութիւնը վերստանձնելու : Սանասարեան վարժարանի նախկին ուսուցիչ մը պիտի ստանձնէ ժընէվի մէջ Տ. Պէրպէրեանի հիմնած կրթարան. Օթեւանին տնօրէնութիւնը :

—Նիկոմիդիոյ մէջ բանտարկեալ 30 Ատաբաղարցի հայերուն դատաստանը կատարուելով, անպարտութեան վճիռ ստացիր ու ա'պարտ արձակուեցին :

—Բիւզանդիոն՝ նկատելով որ Գասթեմոնիի Պաֆրայի, Չարշամպայի, Կիրասոնի, եւն. հայ երիտասարդները այդ քաղաքներուն մէջ չափահաս հայ աղջիկներու նուագութեան պատճառաւ սկսած են յոյն աղջիկներու հետ ամուսնանալ, մինչ ուրիշ տեղեր բազմաթիւ հայ աղջիկներ չեն յաջողիր փեսացու գտնել, կառաջարկէ ազգային չընտնակի մէջ Ամուսնական գործակալութիւն մը հաստատել, բառին լաւագոյն և ընդարձակագոյն իմաստով :

Պ Ի Զ Մ Ա Ր Ք
ՎԷ ԱԼՄԱՆ ԻԹԹԻՀԱՏԸ

Ալմանիանը սապըզ վիքէլաբէյի Օդէօ Էտուարտ Լէօբու Յօն Պիղմարը 1815 սէնտի Ապրիլ 1 տէ Սաքսօնիանը Մակտէպուրկ գաղաւթ տախիլինտէ Շէօն հառազէն քէօյիւնտէ տօղմուլ տըր : Պիղմարըն բէտէրի Գալը վիլհէլմ վէ աթալարը տախի վագթի իլէ նամտար զապիթլէր օլուպ, Ֆրանսիայը զարշը չօգ մուհարէպէլէրտէ պուլընմը ըտըլար :

Նարօյօն պիրինճիին Բրուսիայա զարշը Ենա ֆիթուհթընտան սօնրա՝ 1806 տա Ֆրանսիայը ասքէրլէրի Պիղմարը խանէտանը նըն էմվալ ու էմլաքընը խարապ վէ հաղմա իթմիշ իտիլէր :

Պիղմարը քիւլիւքիկինտէն վիճուլը վէ զիհիլի պիր չօնուգ

օլուպ, մէքթէպի իպթիտախին միւտտէթի իմիյէսինի պիթիւրտիքտէն սօնրա իրի տարիւլֆիւնունտէ (համալսարան) թահսիլի իլմ իթմիշ տիր. բէք կիւլէլ Ֆըրանսիայը վէ ինկիլիզէ պիլիւրտի հիւքիւմէթ մէմուրիյէթլէրինէ կիրտիքտէն սօնրա տէ քէնտիսի բէք աթէշի օլտըր սէպէպլէ «Տէլի Պիղմարը» թապիր իտէրլէրտի : Ալըզաւտէ պիր ֆամիլետտան Եօ հաննա իսմիլտէ ըսմէթշիար պիր գըլլէ էվլէնտի (1847 տէ) :

Պիղմարը խանէտանըն սէրվէթի վագթիլ իլէ ֆրանսիայ ասքէրլէրինտէն սօլըմը օլտըր սէպէպլէ, Պիղմարը կէնճիկինտէ չիֆթլիքլէրինին մահսուլը վէ հասըլաթ վէ օտուլ, պուլտայ վէ եարագ ախղ ու իթասը իլէ կէչինիլ իտի :

Ֆրէտէրիք վիլհէլմ տէօրտիւն. ճի՝ Բրուսիա գրալը օլտուլը էս. նատէ Պիղմարը գամարայա ազա ինթիլսապ օլընտը, վէ իլք նուլթգընտա սէրպէստիյէթ ֆըրգապընա գարշը սէօլլէյուպ, Գրալըն թարաֆընը թուլթը. վէ Գրեյօյ Զայրուկ նամ կալէթատա պիր չօգ պէնտլէրլէ սէրպէստիյէթ թարաֆտարընը «տիլիկինսիլ չէյլման, գան իչիճի խալգ, իըրսըլար, էշգիյալար» թապիր իտէր իտի :

1848 տէն սօնրա Ալման միլլէթի պիլթիւն ալման էյալէթլէրինի պիրլէշտիրմէրլէ իմքէրաթօրլը գ իլան իթմէք արգուսընտա պուլընտարգ, Ֆր. վիլհէլմ տէօրտիւնճիէ իմքէրաթօրլը թաճը թէքլիֆ իթտիլէր, ֆագաթ Գրալ Գամարանըն պուլթէքլիֆին գապուլ իթմէտի, զիրա տիկէր Ալման հիւքիւմտարընը բէյլէրինի տախի ալմագ իգթիլա իտէր իտի :

1850 տէ Բրուսիա վէ Աստրիա՝ Ալման իթթիհստը թէշքիլ իթմէք իչիւն պիրպիրինէ մուխալիֆ պուլընտըլար, զիրա Աստրիա իմքէրաթօրլը քէնտիսի տէրէօնտէ իթմէք իսթէրտի, տիկէր ուֆագալման հիւքիւմտարընը պաղըսը Աստրիայը թարաֆ թուլթարտը վէ պաղըստէ Բրուսիայը, Նիհայէթ իքի տէվլէթ օրտուլարը պիր պիրինէ գարշը կէլմէլէրինտէ, Բուսիանըն պիրինճի Ալէքսանտր Չար Աստրիանըն թարաֆընը իլթիլալ իթտի վէ պուլ սէպէպտէն Բրուսլար պաղը հագլարընը թէքը իթմէկէ մէճպուր օլտըլար : Պու հալ Բրուսլարա բէք ֆէնա թէէսիր իթմէքլէ՝ Պիղմարը չու ինթիգամը ալմագ իչիւն ահտ իտէրէք, պուլ թարիլտէն քէնտի տիրօմաթլըլընա գուվլէթ վէրմէկէ պսշլատը :

Ալման հիւքիւմէթլէրին 17 մուլախալարընտան միլթէշէքիլ Ֆըրանսիայը մէճիսինէ Պիղմարը տախի Բրուսիա գրալը թարաֆընտան եօլանըլմը իտի. մէճիսին բէյիսի պուլընտան Աստրիա մուլախալարընա գարշը Պիղմարը

ուզուն միւսմտէլէր իտերտի :

Պիղմարք քէնտի թասափուրաւ ընը վէ բլանարընը իւրի կէօ թիւմէք մագսէտի իւէ կազէթաւարը էլէ ալմագ վէ խասիմէրիւնի լէքէլէնտիւմէք իշիւն հէր պիր թէտպիւրի գուլանրը ըտը (ըըշվաթ վէ սայիր եօլարլէ) : Յրանգֆօրթտա պուլընտըղը էսնատէ կազէթալարըն սէրպէսթիկի քէնտի իշիւն էլվէրիշի օլտըղընտան անլէրէ սէրպէսթիւք վէրտիւրտի :

Օ՛ սըրալարտա բրէնս կօրչաքօֆ Յրանգֆօրթտա Բուս էլշիւի իտի : Պիղմարք օնուլէ տօսթ օլտու, վէ պու սայէտէ սօնրա Բէթըրսպուրկա էլշի թային օլընանապիւրի : Յագաթ չօգ սօնրա, Պէրլին գօնկրէսինտէ, կօրչաքօֆ Պիղմարքըն տիւրմաթլըղընտան էզիւրի :

Լուի Նաբօլէօն 1851 տէն սօնրա Յրանսանըն ճիւմհիւրիյէթինի իմէրաթօրըղա թահվիլ իթմէսինտէ, Պիղմարք Նաբօլիօնլարտան աւալ խօշանմազ օլտըղը չայտէ, Յրանսանըն պու եօլտա թէզիւր օլընմազ իշիւն էյի կէլէճէկի սէպէպլէ, Նաբօլիօնըն իմէրաթօրըղըն Ալման հիւքիւմէթլէրինէ թանըթտը : Պու վասիթա իւէ քէնտիւի Բարիսէ էլշի թային օլընուպ, Նաբօլէօն իւէ սամիթի տօսթլըղ հուսուկա կէթիւրտի վէ պու սայէտէ օնըն սըրլարընա ալեհաճ օլուպ, պիւ ախէրէ Յրանսայըն էզմէք իշիւն գօլալըզլար էլէ կէլիւրմիշ օլտու :

Ալմանիւտա կէօմիւք իթթիհատը «Չօլֆէրայն» (մաքնային միւլթիւն) թէշքիլ իթմէք մէսէլէսինտէ, Աւստրիայը պու իթթիհատտա գապուլ իթմէմէք իշիւն Պիղմարք Աւստրիանըն խուսուսի կէօմիւքլէրի օլտըղըն սէպէպ կէօսթէրէք վէ պիր թարաֆտան տէ խարիճի մէսէլէրտէ Աւստրիայա Բուսիւնըն եարտըմըն վատ իտէրէք՝ էֆքեարը մուճիպ Աւստրիայը գանտըրտը վէ անը իթթիհատտան տըշարը պըրագտը վէ Չօլֆէրայնտա ըէյիսիւք Բուսիւսիայա գալտը : Իշթէ Պիղմարքըն իւք մուվաֆֆադիյէթի :

1859 տան 1862 է գատար Վիլհէլմ Պիղմարքը Բէթէրսպուրկա էլշի թային իթտի :

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

—Սօֆիստա նէշը օլընան պիր պուկար կազէթալը պիր վագըթտան պէրու Եահուսիլէրէ գարշը թահգիրաթլը նէշըիւթի պաշլաւը օլտըղընտան պահալէ, Գուրիէ տէ Պաշլաւ պու նէշըիւթըն լիւզիւմիւզ վէ կազըշքսըզ օլտըղընը կէօսթէրմէքտէ տիր :

—Բրէնս վէ Բրէնսէս հազարաթը պու կիւնլէրտէ Գօպուրկտա, Բրէնսէս Տօրօթէնին իզտիվաճընա հազըր պուլընթօրլար, Բրէնսէս Տօրօթէ՝ Բրէնս Յէրտինանտ հազըլէթլէրինին եէկէնի օլուպ, Ալմա-

նիւս իմէրաթօրիցաւընըն պիրաւտէրի Բրէնս Լիւնէթ կիւսթէր իւէ էվլէնմէքտէ տիր :

—Վիւքէլա ըէյիսի վէ տախիւլիյէ նազըրը Մ. Սթօյլիօֆ Սօֆիստա եէթիւմիշտիր :

—Սթանպօլ կազէթալարըն պէյանընա նազարէն, Պուկարիւնըն վիւքէլա մէճիւի սէր քեաթիպի Մ. Բէթքօ թարշիլէշօֆա Սուլթան կիւմիւշ Լիւազաթ նիշանընը իհտա իթմիշ տիր :

—Բրէնս հազըլէթլէրի ալաֆըրանկա օգոստոս 7 տէ (եարըն) Գաւատաղ Բրէնսինի զիյարէթ իշիւն Չէթիւնէյէ կիտէճէք տիր :

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ

Միւթարէքէտէն էվվէլ միւսալէնէ իշիւն Մ. Ամէրիգանըն Սպանիա տէվլէթինէ թէքիւթ իթտիկի շարթլարը էվվէլքի նիւսիւմիւզտէ մուլթասարէն տէրճ իթմիշ իտի :

Սօն հապատիսլէր թէքարա յանը շարթլարը կէօսթէրմէքտէ տիրլէր : Մատրիտտէն կէլէն սօն մալիւմաթա կէօրէ Սպանիա Մ. Ամէրիգանըն թէքիւթլէրինին 1—2 շարթլարընտան մատաւար գապուլ իթմէք նիլէթինտէ քուլա, պաղըն օգթալար իշիւն եէնիտէն իզաւաթ իսթմիշ տիր :

Օլ շարթլարըն գապուլ օլընմաւար ազապիւտէ միւսալէնէ իմզայանաւագ վէ միւթարէք օլաճաղ տըր : Իքի մուհարիպ տէվլէթ թարաֆընտան պիր գօմիսիօն թային օլմաղլէ մուֆասսալ աշտնամէ գալէմէ ալընաճաղ իսէ տէ, հէր իշտէն էվվէլ Սպանիա Գուպատան վէ Բօրթօ. Բիկօտան պիւլթիւն պիւլթիւնէ ասքէրինի չէքմէքսիլին Ամէրիգա միւթարէք իթմէլէնէկինի գաթիէն պիւտիւրմիշ տիր :

Տէվլէթլէր պէյնիտէ իշ պու մէրքէպտէ իքէն, ասըլար եէնի հարէքիւթլարըն իւէ զիհիլէրիւրաւ հաթսըղ իթմէքտէ տիրլէր : Էօյլէքի, սօն հապատիսլէ պիւնաէն՝ Յիլիւրին աւալարըն ասըլարըն էկէր եէնի իսթիւլալարա սէպէպիլէթ վէրէճէք օլուրլար իսէ Ամէրիգա ասքէրլէրի անլէրէ գարշը տախի ճէպը իսթիւմալ իթմէյէ մէճպուր օլաճաղ տըր :

ՄԻԻԹԷՆԵՎՎԻԷ

Յրանսանըն Սթանպօլ էլշիսի Մ. Բօլ Գաւաթն Սթանպօլա կէլմիշ օլուպ, Սուլթան իւէ միւլազաթընտա՝ զայէթ սամիլի սուրէթտէ պաղը մէսէլէրի իւզըն գօնուշմըշլար : պու միւլազաթըն սէմէրէսի օլաւաղ թաղմինաթ մէսէլէսինին եաղընէն հալլ օլընաճաղը մէմուլ օլընը յօր :

—Չար վէ Յէլաւմ. Բրէնս հազարաթընըն թէնիպի իւզըն, Պուկարիւս վէ Բուսիւս պէյնիտէ մուամէլի թիւճարիյէնին սուհուլէթլէնէրէյան իտէպիլմէսի իշիւն Օտտ-

աւտա պիր թիւճեար վէքեալէթ հանէսի թէէսիս օլընաճաղ ըմըշ :

—Գաֆօլէնէր բաշանըն Սուլթանա թագաթիմ իթմիշ օլտըղը պիր ճէտվէլ մուճիպիւնէ, բիյատէ ասքէրլէրին իւնիֆօրմալարը վէ պաղըն էշեալարըն թէպուլ օլընաճաղ ըմըշ : ասքէրլէրին իւնիֆօրմալարը քիւլ ընէկինտէ օլուպ, սարը տիւկմէլէր գուլանըմալաւաճաղ, քէզա ֆէպլէրին եէրինէ գապէթլէր, թօրպալարըն եէրինէ չանթալար վէ չարըզ եէրինէ չիզմէ վէ եալսօտ պօթին գուլանըմաճաղ ըմըշ : Սուլթան պու թէրթիպաթը միւնասիպ կէօրմիւշ տիր :

—Սթանպօլտան քէլիտէ օլընան պիր թէլէկրաֆա կէօրէ, Եէմէնտէ ասըլար վէ ասքէրլէր պէյնինտէ միւսաւտէմէ վուգու պուլուպ, ասըլար մաղլուպ օլմըշլար իսէտէ, պուլարըն պիր թագըմը էլան մէվզըլարըն մուհաֆաղա իթմէքտէ իմիշէր :

—Իրալիա—Միւսն էրքեանը հաղը՝ սօսիալիսթ վէ ճիւմհիւրիյէթ թարաֆտարը օլան կազէթալարըն մուհարիլէրինտէն 30 ըլիւի 15 սէնէ վէ 7 ըլիւի 12 սէնէ իշիւն մահպուսիյէթէ մահքիւմ իթմիշ տիր :

—Անատօլու սէր գօմիսլէրի Շաքիւր բաշա պու սըրապէրա թէֆթիլ (°) թօգատտա պուլընմաղա կիտէճէք վէ գըշը օրատա կէլիւրէճէք իմիշ :

—Սթանպօլ զապթիյէ նէզարէթի լալիթալտ վէ թաշլալար իշիւն սէյրաճ զապթիյէ միւֆէթիլէրի թային իթմէքտէ տիր :

—Նէօյօղուսն պէյանըն կէօրէ, Եունանիսթանըն պահրիյէ գուվլէթինի եէնիտէն թանզիւմ իթմէք մէմուրիյէթի իւէ ինկիլթէրալը զապթիլէր իսթիւմալ օլընաճաղ : Պու մէսէլէ իշիւն զրալ թօրթ ինկիլթէրա վէլիւստը Բրէնս տը կալ իւէ մուլապէրէ իտէճէքլէր իմիշ : Մէղքիւր կազէթայա կէօրէ, Աւստրիալը ժէնէրալ վալգանֆ տախի Եունանիսթանըն գարա օրտուսըն թանզիւմ իտէճէք իմիշ :

—Վէսթմինսթըր կապիւրին պէյանընա նազարէն, Բուսիւս իմէրաթօրիցաւը սեպտ. ալընտա՝ պէօյիւք վալիտէսինի Գրալիցա վիւքթօրիայը զիյարէթ իտուպ, պիրայ ինկիլթէրաւա գալաճաղ տըր : Քէզա Չար հազըլէթլէրինինտէ սօն պահարտա Տարմըլթատա կիտէճէկի ըվվայէթ օլընըյօր :

—Բրէլէրին (Մակէթնիւս) մէտ. րօպօլիտի Գիւր. Տիւնէստո Սըրպ մէնֆաւթընա խըտմէթ իթմէքտէ վէ էհալիլի օ Եօլտա գանտըրմաղտա օլտըղընա միւքեաֆաթ օլմաղ իւզըն Սիւրպիա զրալը Սէն. Սալապէօյիւք գօրտօնընը իհտա իթմիշ տիր :

—Կիրիտէ թիւրք ասքէրի Եօլաւագ խուսուսընտա տէօրթ տէվլէթլէրին (ինկիլիզ, Յրանսըզ, Բուս վէ իթալիա) խտալարընա

գարշը Պապը Ալիյէ մուալէնէթ իթմէք իշիւն Սուլթան Պէրլինտէք էլշիսի վասիլիտալ իւէ Ալման տէվլէթինէ միւլաճաւաթ իթտի իսէտէ, ալտըղը ճէվապ՝ ինթիլաֆա մէյտան վէրմէմէք իշիւն տէվլէթլէրին գարարընա ըէայէթ իթմէսինի նասաւաթ իթմէքտէ իմիշ :

—Իթալիանըն պահրիյէ նազըրը ամիւրալ Բալիւմպօ՝ տօնանմայը գուվլէթլէրիւմէք իշիւն տիկէր նազըլարըն ըէյինի թահալ իտէպիլտի : Սէքիլ քիւրիաւա վէ օնքուպէօր եէնի եաքըլաճաղ տըր : Տիկէր տէվլէթլէր տէնիլ գուվլէթլէրինի արթըրմագտա օլտըզլարընտան, իթալիա տախի մուվազէնէի զայալ իթմէմէք իշիւն պու եէնի մէսարիլիլէրէ տիւշար օլաճաղ վէ եէնիտէն իսթիգրաղ իտէճէք տիր :

Տ. Ճգնաւորեան և Ս. Տ. ֆա. փաղեան եղբարք կուգան հրապարակաւ իրենց շնորհակալիւքը յայտնել ամեն անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ բարեհաճեցան յարգել յուզարկաւորութեան տըլուր հանդէսը իրենց սիրեցեալ հօր, հանգուցեալ Տիար Գարբիէլ փափաղեանի :

ԶԱՍԻՐԷ ԲԻԱՑԱՍԸ

Վառնա 25 Յուլիս	
Պոռտուգալ եօզ	
Վալիօն եօզ, լիպրա 58-60, հէքթօլ. 10-10, 40 ֆրանք	
Արապա, լիպրա 58-60 հէքթօլ. 10-10, 40 ֆրանք	
Արքա եէնի	
Լիպրա 43-45, հէքթօլ. 4-5 ֆրանք	
Յասուլեա	
100 օգգաւը 15-20 ֆրանք՝ մալա կէօրէ	
Արապա մուամէլէսի՝ Նաբօլէօն 21 ֆո. հիսապը իւէ տիր.	
Կիւնտէ 10-15 արապա պուգտայ, 30-40 արապա արքա կէլմէքտէ տիր : Մըսըր եօզ տըր :	
Մըսըր	
Վալիօն եօզ, լիպրա 57-58 հէք. 7-7-50 ֆրանք	
Արապա, լիպրա 57-60 հէքթօլ. 7.80-8 ֆրանք	

ԿՈՐՍՈՒԱԾ

Ով որ գիտէ վանի բերկրի գիւղացի Ներսէս Շաթրեան անուն երիտասարդին ուր ըլլալը, թող հաճի գրել առ Մարգար Ալիքսան. եան վանցի, Հայոց Եկեղեցին Աղէքսանգրիւս : Ներսէս տարիներ առաջ Գուլմ. Գարու (Կ. Պոլիս) բընակած և հոն ձկնորսութեամբ զբաղած է :

Միւրայէլ խպէհան ի Պուրկազ, որ 6 ամիսէ ի վեր իր առուտուրը գաղթեցուցած էր անձնական գործիւր կարգադրելու համար, կը ծանուցանէ թէ Օգոստ. 1 էն սկսեալ պիտի շարունակէ առաջուան նըման փոխանակագրի գործը, Կ. Պոլսոյ, Զմիւռնիոյ, Ռուսաստանի, Մշոյ, Բաղէշի և ուրիշ տեղերու վրայ, զոհացուցիչ պայմաններով և կապակցութիւն ունենալով Տ.Տ. Բուսեան եղբարց հետ :